

Inventaris archief “van Heiningen” m.b.t. Batenburg ondergebracht bij Het Batenburgs Erfgoed

Deel I, Secundaire bronnen
Beschrijving: Janus Kolen, 2015

Dit eerste deel omvat 2 ordners met fotokopieën van documenten van zeer uiteenlopende aard die door H. van Heiningen zijn verzameld tijdens het schrijven van zijn boek “Batenburg Eeuwenlang Twistappel” (Wijchen, 1987). De originele teksten komen uit publicaties die zijn geraadpleegd in een veelheid van bibliotheken en archieven. H. van Heiningen heeft dit materiaal in 2010 ter beschikking gesteld aan Het Batenburgs Erfgoed. Dit eerste deel bestaat uit de volgende onderdelen:

1. **Inventarissen van archieven**
2. **Het Duitse Rijk, Gelre, de Republiek, Maas en Waal**
3. **De familie van Bronckhorst en haar bezittingen**
4. **Kerken en religie**
5. **Tolheffing**
6. **Munten**

1. Inventarissen van archieven

Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312, deel I De Meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert). H.P.H. Camps ed., 's-Gravenhage, 1979; no. 32 (1099), no. 85 (1196), no. 92 (1201), no. 344 (1274), no. 532 (1296). No.538 (1296). Oorkonden waarin de heren van Batenburg worden genoemd. Latijnse teksten.

Urkundenbuch des Stiftes Xanten, Peter Weiler, Bonn, 1935, deel I (Vor 590 – 1359). Pags. 8-10 (no. 15, 1122) en 254 (no. 379, 1305). Aartsbisschop Frederik van Keulen oorkondt in 1122 met als getuigen/ medeondertekenaars Theodoricus van Batenburg. Heren von Nyenberg zien in 1305 af van tiendrechten over Puiflijk ten gunste van het kapittel van Xanten; “domini de Batenberg” zijn als getuigen aanwezig. Latijnse teksten.

Kleve-Mark Urkunden 1223-1368: Regesten des Bestandes Kleve-Mark Urkunden im Nordrhein-Westfälischen Hauptstaatsarchiv in Düsseldorf, W.R. Schleidgen, Siegburg, 1983; no. 9 (1255), no. 10 (1257), no. 16 (1260), no. 55 (1282), no. 56 (1282), no. 371 (1353), no. 372 (1353), no. 400 (1355), no. 415 (1357), no. 448 (1359). Oorkonden waarin de heren van Bronckhorst en/of Batenburg worden genoemd. Transcripties in modern Duits.

Geldrijche Belehningen. Herrlichkeit Batenburg. Kort overzicht (½ pg.) uit 1907 van de “Batenburger Archivalien” die in 1958 naar Bergsteinfurt zijn overgebracht.

Gedrucktes Inventar von 1907 von Geldrische Belehningen, Herrlichkeit Batenburg. Overzicht van het archief over Batenburg dat zich nu in Bergsteinfurt bevindt. Bijgewerkt tot 1952. 10 pags.

Het archief van het kasteel Batenburg, Bijlage II bij een onbekende publicatie, 1925, pags. 121-211, inventaris met beknopte beschrijvingen van alle akten plus een uitgebreide index. De inhoud van deze brochure is ook digitaal te vinden in het Gelders Archief, ingang: 0376 Huis Batenburg.

Verzameling van oorkonden. In: Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland deel I, P. Nijhoff, Arnhem, 1830. Pags.17-21 (no. 13, 1288), 30 (no. 23, 1290), 96 (no. 89, 1307), 124-125 (no. 124, 1311), 175 (no. 174, 1318), 182-185 (no. 178, 1318), 338-347 (no. 301, 1335). De heren van Batenburg en/of van Bronchorst zijn partij. Uitgeschreven originele teksten (Frans, Latijn, Ned.) (*Digitaal beschikbaar op books.google.nl*)

Verzameling van oorkonden. In: Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland deel II, P. Nijhoff, Arnhem, 1833. Pags. 7 -10 (no. 2, 1344), 40-41 (no. 39, 1349). 43-44 (no. 42, 1349), 64 (no. 59, 1353), 88-89 (no. 77, 1356), 93-96 (no. 81, 1357), 108 (no. 88, 1358), 109-135 (no. 89, 1359), 231-235 (no. 161, 1368). De heren van Batenburg en/of van Bronckhorst zijn partij. Uitgeschreven originele teksten (Ned.). (*Digitaal beschikbaar op books.google.nl*)

Verzameling van oorkonden. In: Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland deel VI 3^e stuk, P. Nijhoff, Arnhem, 1875. Pags. 945 (n. 1550, 1529), 1000-1001 (no.1653, 1531), 1060-1061 (no. 1767, 1534), 1094-1096 (no. 1828, 1535),1146-1148 (no. 1912, 1537), 1189-1187 (register vanaf 1540). De heren van Batenburg en/of van Bronckhorst zijn partij. Uitgeschreven originele teksten (Ned.).

2. Het Duitse Rijk, Gelre, de Republiek, Maas en Waal

Het Rijkskamergerecht en de Nederlanden: competentie - territoire - archieven, P. L. Nève, Maaslandse Monografieën, XIV, Assen, Van Gorcum & Comp., 1972. Pags. 4-7, 92-95, 106-107, 136-137, 144-145, 164-189, 234-235, 280-281, 314-315, 478-479, 506-507, 518-519. Doorwrochte, rechtshistorische verhandeling over de jurisdictie en de heerlijke rechten in het beschreven gebied (globaal de huidige Benelux) binnen het Duitse Rijk. Daarin ruime aandacht voor de bijzondere positie van Batenburg.

Ontstaan en ontwikkeling Landsheerlijkheden in: Hoofdlijnen uit de ontwikkeling der rechterlijke organisatie in de noordelijke Nederlanden tot de Bataafse omwenteling, J.Ph. de Monté Ver Loren & J.E. Spruit, Deventer, Kluwer, 1982. Daarin de pags. 103-104 over de positie van de heren van Bronckhorst-Batenburg als bannerheren; pag. 128 over Batenburgse munten en pag. 148 over het feitelijk verlies van onafhankelijk van Batenburg aan Gelre.

Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland deel 1, P. Nijhoff, Arnhem, 1830. Pags. 6, 8-9, 28-29, 32-33, 68. Enige pagina's over de Hoeksche en Kabeljauwsche Twisten in de 14e eeuw en de positie van de Bronckhorsten daarin. *De hele reeks Gedenkwaardigheden (6 delen, gepubliceerd 1830-1875) is digitaal beschikbaar op books.google.nl*

De rechtspraak van den hertog van Gelre en zijn raden, A.H. Martens van Sevenhoven, in: Verslagen en Mededeelingen Vereniging tot uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht, IX-2, 1937, pags. 130-135. Geen specifieke focus op Batenburg.

De rechtspraak in hooger beroep in het Rijk van Nijmegen, A.H. Martens van Sevenhoven, in: Verslagen en Mededeelingen Vereniging tot uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht, VIII-1, 1925, pags. 45-58. Geen specifieke focus op Batenburg.

Een Maas-en-Waalsche akte van 1473, A.H. Martens van Sevenhoven, in: Verslagen en Mededeelingen Vereniging tot uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht, IX, 1937, pags. 190-193. Geen specifieke focus op Batenburg.

Een geval van criminele rechtspraak in "finantieele saaken" door Gedeputeerden van het Kwartier van Nijmegen, A. P. van Schilfgarde, in: Verslagen en Mededeelingen Vereniging tot

uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht, IX-4, 1940, pags. 441-447. Speelt in 1766. Geen specifieke focus op Batenburg.

Wijchen tussen 1145 en 1933. Beknopt chronologisch overzicht (2 pags.) van gebeurtenissen uit de Wijchense geschiedenis met onder meer de eigenaren van het kasteel. Vanaf 1536 is de familie van Bronckhorst-Batenburg betrokken.

Het Heigraafschap van Wichen, J. J. S Sloet, in: Verslagen en Mededeelingen Vereniging tot uitgaaf der bronnen van het Oud-Vaderlands Recht, I-6, 1885, pags. 452--460. Over de status en de rechten van de bezitters van het kasteel te Wijchen, onder meer de familie van Bronckhorst .

De stadssecretarie Johan van den Have, Maria A.F.T. van Son, in: G.T.M. Lemmens, Het Stadhuis van Nijmegen, Nijmegen 1982, pags. 191-195. Over Mr. Johan van den Have, stadssecretaris tussen 1558 en zijn dood in 1589, een van de afgevaardigden die 1583 een tractaat met Parma sloten, waarbij Nijmegen weer aan de Spanjaarden overging. Geen specifieke focus op Batenburg.

Wilhelm von Oranien und der niederländische Aufstand, Felix Rachfahl, deel 2, 1908, pags. 566-567, 638-639, 656-657, 760-761, 852-853, 864-865, 892-895 plus notenpagina's. Over de ontwikkeling van de opstand vanaf 1565 enkel pagina's die betrekking hebben op (de heren van) Batenburg; zie Twistappel Hfst. 7. (*Digitaal beschikbaar op archive.org*)

Wilhelm von Oranien und der niederländische Aufstand, Felix Rachfahl, deel 3, 190x, pags. 144-145, 174-175, 278-279, 336-343, 364-365 plus notenpagina's. Over de ontwikkeling van de opstand onder meer de terechtstelling van de gebroeders Batenburg in 1568; zie Twistappel Hfst. 7

Mooi Maas en Waal: landelijk schoon en bezienswaardigheden van een onbekende streek, H. Manders, Uitgave De Gelderlander, Nijmegen, ca. 1940. Pags. 8-11, Informatie over Batenburg.

Schetsen uit de Middeleeuwen, Kleijntjes Jos., H.H. Knippenberg, ca. 1910, Pags. 87-90, over Bato, de (mythologische) stichter van Batenburg.

3. De familie van Bronckhorst en haar bezittingen

De Heerlijkheid Biecht, in: Beschrijving der Loonsche Leenen in het tegenwoordige Hertogdom Limburg, Johannes, Josephus Habets, 1871, pags. 14-21, Koninklijke Bibliotheek, (gedigitaliseerd door Google). Biecht behoorde aan het echtpaar Karel van Bronckhorst en Alverta van Vlodrop.

Geschiedenis van de heerlijkheid en heeren van Obbicht en Papenhoven, voornamelijk van jonker Filips van Bentinck : eene bijdrage tot de geschiedenis van het overkwartier van Gelderland, J L Meulleners, Roermond , J.J. Romén, 1883. Openbare bibliotheek Arnhem. Hieruit pags. 24-37; 82-89; 218-235; 290-291; 456-457; over o.a. Karel van Bronckhorst-Batenburg en zijn echtgenote Alverta van Vlodrop en hun kinderen tijdens de 80-jarige oorlog, vanuit katholiek perspectief.

Enige bladzijden uit de geschiedenis van de Rijksheerlijkheid Obbicht, J.L. Meulleners, Public. etc. XXIV (1887), Bestuursarchief Gemeente Obbicht en Papenhoven, 1553-1795 (Euregionaal Historisch Centrum Sittard-Geleen). Hieruit pags. 80-85.

Het Huis en de Vrije Rijksbaronie Stein op de Maas, , in: Beschrijving der Loonsche Leenen in het tegenwoordige Hertogdom Limburg, Johannes, Josephus Habets, 1871, pags. 108-153, Koninklijke Bibliotheek, (gedigitaliseerd door Google). Over o.a. de vier gebroeders Bronckhorst-Batenburg tijdens de 80-jarige oorlog, vanuit katholiek perspectief.

De vier Batenburgen en Batenburg, Eene bijdrage tot de Vaderlandsche geschiedenis en Litteratuur, J.M. Pfeil, 1855, brochure, 78 pags. Over de rol van de vier broers van Bronckhorst-Batenburg in de strijd tegen de Spanjaarden, vanuit protestants perspectief.

Berichten aangaande de Bannerye en de Heeren van Bronckhorst, Batenburg en Anholt. In: Oordeelkundige inleiding tot de historie van Gelderland, 1795, Volume 1, pags. 309-332; 407-411 en een aanvulling uit deel 2, pags. 110-113. Genealogie van de familie van Bronckhorst-Batenburg, aangevuld met vele gebeurtenissen en feiten en rijk voorzien van verwijzingen naar primaire bronnen. *Dit artikel is digitaal beschikbaar op Google Books.*

Korte beschrijving van het kasteel Batenburg en de voormalige bezitters. Handgeschreven tekst (kopie) met voornamelijk genealogische gegevens. Schrijver en datering onbekend (30er jaren?), 10 pags.

Afstammelingen van Herman van Bronckhorst en Petronella van Praet. In: Hauptstaatsarchiv Düsseldorf, Kurköln II no. 2437. Kopie van een handgeschreven afstammingslijst opgesteld in 1659. (Twistappel verwijst ernaar in de hoofdstukken 9 en 10).

De heren en graven van Bronckhorst, A.P. van Schilfgaarde. In: De Nederlandsche Leeuw, nr. 3, jaargang 74, maart 1957, pags. 67-88 en 217. Genealogie van dit geslacht.

De afstamming van het geslacht Van Imbyze van Batenburg, W. Wijnaendts van Resandt. In: De Nederlandsche Leeuw, 1917, jaargang 35, pags. 131-140. Genealogie van deze uitgestorven tak van Imbyze van Batenburg. Zie ook Twistappel pags. 110-111.

Geschiede der Familie Merode, E. Richardson, Prag, 1877, pags. 163-171. Anna Maria Sidonia van Bronckhorst-Batenburg huwde 1624 de markies van Merode-Westerloo. (Twistappel pags. 108-109).

Stad en heerlijkheid Batenburg, W. de Vries, in Bijdragen en Mededelingen der Vereniging "Gelre" deel LIII, 1953. Inventaris van Batenburgse protocollen, dossiers etc. betreffende Criminele en contentieuze rechtspraak, Volentaire rechtspraak, Secretarie en Belasting.

Batenburg. In: Gelderland's Voormalige Steden, Mr. J.W. Staats Evers, Arnhem, 1891. Hoofdstuk Batenburg met enige historische feiten en een beschrijving van Batenburg rond 1890.

Batenburg. In: Middeleeuwse kastelen van Gelderland, F.M. Eliëns & J. Harenberg, Uitgave Elmar 1984, pags. 190-196; over het kasteel van Batenburg.

4. Kerken en religie

Dekenaten Nijmegen en Druten in de 13e eeuw, L.H.C. Schutjes, geschiedenis van het bisdom den Bosch dl. 1 pg. 185-190.

De verheffing der Kerspelkerk van Batenburg tot eene Kapittelkerk, Dr. J.S. van Veen, in Ned. Archief voor Kerkgeschiedenis, deel 5 (1908), pag. 305-317.

Batenburg, pastoors en kapittel in de 15e en 16e eeuw, L.H.C. Schutjes, geschiedenis van het bisdom den Bosch dl. 3 pg. 191-197.

Strijd tusschen de heer van Batenburg en Deken en Kapittel van St. Victor aldaar, Dr. J.S. van Veen, in Bossche Bijdragen, Bouwstoffen voor de geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, deel IV 1921-1922, St. Michielsgestel, 1922, pags. 69-82.

Corpus iconoclasticum. Documenten over den beeldenstorm van 1566 in de Bourgondische monarchie. Uitgegeven onder toezicht van J. Kleijntjes S.J. en Dr. H.F.M. Huijbers. Deel II: Nijmegen, door D.F.V. Hoeck, Tilburg, 1931, pags. 135- 231 ,252-257, 302-303, 318-319, 322-323, 326-327, 336-337, 362-363. Protestantisme in Nijmegen in de 16^e eeuw, met getuigenverklaringen. O.a de rol van de Batenburgse jonkers in de Nijmeegse reformatie.

Naamlijst der predikanten te Batenburg 1608-1903. Handgeschreven tekst (kopie). 1 pagina.

Inscripties op het uurwerk in de NH Kerktoren te Batenburg. Handgeschreven tekst met plaats en tekst van de inscripties, met toelichting. Onge-dateerd (ca. 1900?).

De St. Janskerk van 's-Hertogenbosch en hare geschiedenis, J.C.A Hezemans, 's-Hertogenbosch, 1866, Hoofdstuk 17, pags. 244-251; onder meer over de torenbrand van 1584, herstellingen en bouwgeschiedenis rond 1600. Geen specifieke focus op Batenburg.

De abten van Mariënweerd, W. Hoevenaars, in: Arch. Aartsbisd. Utrecht, 1892, pgs. 454-462. Alleen kopieën van de pags. 458-462 vanaf 1371. Relatie met Batenburg is onduidelijk (afwezig?).

5. Tolheffing

De Brabantse toll en hun tarieven, M. Bergevoet jr. 6 pagina's, met tientallen verklarende noten. [Bij deze tekst is door van Heiningen genoteerd: Maastricht en de Brabantse Gouden Bulle, P. Nève, in: Campus liber : bundel opstellen over de geschiedenis van Maastricht onder redactie van A.H. Jenneskens, Maastricht, 1982. De status van deze aantekening is niet duidelijk.]

Documenten en advisen, uyt de welke consteert, dat den Batenburghsen thol op geen en anderen voet tegenwoordigh geheven wordt, als van alle oude tyden is geschiedt, Jacobus Scheltus, 's Gravenhage, 1686, 31 pags. Over de Batenburgse tol.

Advys voor Heer Willem Adriaen enz. , Adr. Houtuyn, 1691. (*Het enig bekende exemplaar van dit werk bevindt zich in het Rijksarchief in Gelderland.*)

Repertorium van brieven van het Hof van Gelre. 1677-1699, betreffende toll en
(Twistappel pags. 140 e.v.)

Inventaris van het Oud-Archief van de stad Roermond. Regesten 416, 1224, 1230 en 1530 hebben betrekking op de Batenburgse tol. Hier korte beschrijvingen en verwijzingen naar het origineel. *Ook digitaal beschikbaar via archieven.nl, archieftoegang 1001, regestenlijst 2.13.2.*

Inventaris van het oud archief der stad, municipaliteit en gemeente Venlo, Hansen, H. (ed.), Venlo 1919, pags. 374-381. Hier zijn een aantal akten beschreven die betrekking hebben op de Batenburgse tol. Deze inventaris is verouderd en het archief is opnieuw ingedeeld.

6. Munten

De munten van de voormalige Heeren en Steden van Gelderland, P.O. van der Chijs, 1853, pags. 125-189. Met beschrijvingen van de munten die de van Bronckhorsten als heren van Anholt en Batenburg lieten slaan.

De munten van het Graafschap Gronsveld, J.P.J.A.M. van Daalen, 1964 (dl. II), pags. 2-13; 16-17; 36-37. Over het muntwezen in de middeleeuwen en de rol van Gronsveld op dit gebied. Relatie met de heren van Bronckhorst-Batenburg en hun muntmeesters.

Quatre monnaies de Guillaume de Bronckhorst, seigneur de Batenbourg et de Steyn (1556-1573). In: Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1895, pags. 257-261 en plaat VII, afbeeldingen.

Les monnaies des seigneurs de Bronckhorst-Batenbourg, T.H.M. Roest, Leyde, 1897. In: Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1897, pags. 59-83.

Bijdrage tot de muntegeschiedenis van Batenburg (1556-1559), Aug. Sassen, in: Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1909, pags. 165-168. Over de muntmeesters en de hoeveelheid geslagen munten in die periode.

Munten van Batenburg, A.O. van Kerkwijk, in: Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1923, pag. 58-67.

Twee geschiedkundige onjuistheden die in nagenoeg alle numismatische werken voorkomen. In: Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1937, pags. 103-104. Correcties m.b.t. verschillende leden van de familie van Bronckhorst-Batenburg.

Muntboek, bevattende de namen en afbeeldingen van munten: geslagen in de zeven voormalig Vereenigde Nederlandsche Provincien, sedert den vrede van Gent tot op onzen tijd, P. Verkade, Schiedam, 1848 – 214, pags. 102-103 en platen 33, 34, 35, 209, 224, 225.

Bijdragen tot de Numismatiek van Gelderland, W.J. de Voogt, Arnhem, 1869. Beschrijving van munten uit s'Heerenberg, Batenburg, Baar. Pags. 15-26 en plaat 2. Hier alleen de Batenburgse munten.

Le Benelux d'or; De gouden Benelux, A. Delmonte, Amsterdam, 1964. Repertorium van de gouden munten geslagen in het gebied van de voormalige Nederlanden. Pags. 106-109 en plaat 21. Beschrijving en afbeelding van Batenburgse gouden munten.

Le Benelux d'argent; De zilveren Benelux, A. Delmonte, Amsterdam, 1967. Repertorium van de zilveren munten geslagen in het gebied van de voormalige Nederlanden. Pags. 131-137 en plaat (24 en) 25. Beschrijving en afbeelding van Batenburgse zilveren munten.

Verslag d.d. 13 juli 1566 van deurwaarder Ghuytet inzake het optreden van de schout (van Den Bosch) Jacob van Brecht en het mandaat tegen de schout dat daaruit voortkomt d.d. 30 juli. Handgeschreven kopie van 2 documenten waarin de Nijmeegse/Batenburgse muntmeester Hendrick Janss. figureert. Zie Twistappel pag. 229. Als plaats van het origineel is vermeld: Stadsarchief Den Bosch, Accoorden en Consenten 1559-1611, C.27 p. 35.

Valsemunterij-onderzoek in 1568. Handgeschreven kopie van een Frans document. Het betreft onderzoek naar valsemunterij en de naam van de Batenburgse muntmeester Peter van Bossenhoven wordt er in genoemd (zie voor hem Twistappel 225-231).

Repertorium van brieven van het Hof van Gelre. 1619-1630, betreffende muntslag (Twistappel pags. 233-234).